

Ex libris

Szilágyi Zsófia

A "K. Gy. emlékének" ajánlott Márai-regényben, a Szindbád hazamegyben a következő mottót olvashatjuk: "Kéhlieknek, a kis Bródynak, a vörösbauszú főpincének, az íróknak, s mind a nőknek, zsokéknak, hajósoknak és úriembereknek, akik ismerték őt, s szerették, és gyászolják a világot, mely utánahalt." K. Gy., azaz Krúdy Gyula egy világ jelképévé válik itt, olyan világé, amelynek kávéházait írók és pincérek népesítik be. Krúdy, aki regényeiben a régi világ pusztulásáról beszél, Márainál maga lesz azonos az eltűnő "másik Magyarországgal", s regénybeli Szindbádként, élete utolsó napján azt kell megélnie, hogy az "igazi" kávéház már csak a képzeletében létezik: "Még mindig látta a másik színt, ezt a kávéházat, mely elmerült a múlt Atlantiszával az idő mélységeiben, és igaz tartalma már csak a lelkekben és az irodalomtörténetben, meg néhány vidéki nő szívében élt." Pedig a Szindbád hazamegy 1943-as megjelenésekor még nem volt sejtető, hogy hat évvel később az államosítások csaknem teljesen eltörlik Budapestről a 200 éven át épülő kávéházi kultúrát.

Krúdy Gyula: Összegyűjtött művei Regények és elbeszélések 1.

"Könyvek dagálya önti el a földgolyót. Vágtatnak a rotációs gépek", panaszkodik 1927-es, Hajnali párbeszéd önmagammal című írásában Kosztolányi Dezső. Az azóta sem csillapuló áradatban most érdemes megállni egy percre, és megélni az ünnepi pillanatot: a Kalligram Kiadó, Bezeczký Gábor és Kelecsényi László szerkesztésében, elindította ötvenkötetesre tervezett Krúdy-összkiadását. A vállalkozás nem csak azért fontos, mert, bármilyen hihetetlen, "Krúdy Gyula összes művei még soha nem jelentek meg nyomtatásban", s még csak nem is pusztán azért, mert ez a szövegkiadás a Krúdy-újraolvasásnak is új lendületet adhat: talán ennél is izgalmasabb az a lehetőség, hogy az olvasók, ha vállalkoznak rá, hogy követik az évente három-négy kötetet ígérő, és mostanra már kétkötetes (hiszen megjelent a második, Krúdy drámáit tartalmazó könyv is) sorozatot, egy író születését és kibontakozását kísérhetik figyelemmel. Krúdy kortársaivá válhatunk,

visszalépve az időben, hiszen ott lehetünk a kezdeteknél: az első, most megjelent kötet nyitó szövegének megírásakor Krúdy nem klasszikus még, nem a XX. századi magyar prózairodalmat meghatározó zseni, hanem 17 éves pályakezdő fiú. A Hat napig kerékpáron című, kötetben még soha nem olvasható regényben pedig az én-elbeszélőt - mondhatnám azt is, természetesen - egy kávéházi sarokasztalnál pillantjuk meg először: "Az ember elpuhultan dől hátra a nádfonatú zsöllébe és a világ legnyugodtabb lelkiismeretével nézheti el órákig, hogy Schwalb úr, az órás a sarokról és egy kövér fűszeres, az Arany vadgalamb tulajdonosa, hogyan igyekeznek egymást szerencsétlenné tenni a sakktábla tarka kockáin... okvetlenül arra gondolunk, hogy kellemesebb pihenés még a sírban sem eshetik, mint ebben a nádfonatú rendkívül kellemes zsöllében." Az Ifjúság című írásban a "bűnös" Budapestről a vidéki nyugalomba visszamenekülő író, Vertán Pál ébred rá, hogy nem képes már beilleszkedni a Pestről vágyottnak tűnő paraszti létbe: "Mert bármily szép a falusi élet, bizonyos hiányosságai vannak. Miért nincs falun kávéház?" A kávéház ezekben a Krúdy-szövegekben olyan mértékben emel ki az időből, hogy voltaképpen a halandóságot győzi le, már csak azért is, mert az írás szinonimájává változik. Eközben azonban ahhoz a meglepő következtetéshez is eljuthatunk a hét művet tartalmazó kötet elolvasása után, hogy egyes írók mintha öregen születnének. Öregen azért, mert pályájuk kezdetén még akkori olvasmányaik hatása alatt írnak, s csak később lesznek önmagukká, Krúdy például XIX. századi orosz írók magyar változatából a modern magyar próza képviselőjévé. Mégis, éppen azért jó olvasni ezt a kötetet, mert érezzük, hogy ez a fiú is Krúdy már: nem tökéletes, nem hibátlan, de nagyon szerethető, fiatal Krúdy. Aki voltaképpen soha, még halálakor sem volt öreg.

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005. 464 oldal, 2500 Ft)